

Korte toespraak van minister-president mr.dr. Jan Peter Balkenende bij de herdenking van mr. H.A.F.M.O. (Hans) van Mierlo (1931-2010) in de Eerste Kamer, 16 maart 2010

Mijnheer de voorzitter,

Met het droevige nieuws van het overlijden van Hans van Mierlo nemen wij afscheid van het gezicht van een generatie. Hij was een man die met zijn nadenkende en filosofische karakter als het ware geboren was voor het lidmaatschap van deze 'chambre de réflexion'. En dat is inderdaad een van de vele functies die hij over een lange periode van ruim veertig jaar in de Nederlandse politiek heeft vervuld.

Het nieuws van zijn overlijden was niet alleen een schok voor iedereen die hem persoonlijk kende, maar voor de hele Nederlandse samenleving. Een tijdperk is ten einde. Het tijdperk-Van Mierlo, dat begon en eindigde in zijn geliefde Amsterdam. Tussen die beroemde wandeling over de Amsterdamse grachten en het heengaan van een gezaghebbend Minister van Staat ligt een rijk en waardevol leven in dienst van het algemeen belang. Een leven als Eerste en Tweede- Kamerlid, als partijleider, als minister van Defensie en Buitenlandse Zaken en als Minister van Staat.

Wat Hans van Mierlo ook deed en welke functie hij ook vervulde, hij deed het altijd met passie, vol overtuiging en het liefst met een groot gebaar. Wie herinnert zich niet de paarse Mercedes waarmee hij zich bij dit huis meldde vlak voordat in 1994 de eerste paarse coalitie een feit werd? Of veel eerder, de uitgelaten beelden van de verkiezingsavond in 1967, toen zijn partij de Nederlandse politiek op zijn grondvesten deed schudden? Hij genoot van dat soort momenten. Dat kon iedereen aan hem zien.

Hans van Mierlo kwam de Nederlandse politiek binnen om het systeem te laten 'ontploffen', zoals hij dat zelf noemde. Maar bestuurlijke vernieuwing was voor hem niet een doel op zich. Het was zijn overtuiging dat meer directe democratie de enige manier was om burgers betrokken te houden bij de samenleving en bij elkaar. Dat was belangrijk voor hem. Zoals hij zelf ooit zei, als individualisering gepaard gaat met 'egoïsme en normvervaging' dreigt een 'rat-race naar persoonlijk succes waar steeds

meer mensen uitvallen.' Dat thema loopt als een rode draad door zijn hele politieke carrière. Een thema dat actueel blijft.

Over zichzelf heeft Van Mierlo meermalen gezegd dat hij van nature een aartstwifelaar was en dat geloof ik ook. Maar als een bepaalde keuze eenmaal gemaakt was, dan had hij daar ook goed over nagedacht. En wie hem dan nog op andere gedachten wilde brengen, moest wel van heel goede huize komen. Zijn kracht was juist dat hij durfde twifelen en vragen bleef stellen. Dat hij zichzelf elke keer weer opnieuw uitvond en steeds opnieuw verantwoordelijkheid wilde dragen. Ik heb daar persoonlijk veel respect voor. *'Soms was zijn verkering met het Binnenhof een paar jaar uit,'* schreef een journalist ooit, *'maar het raakte onvermijdelijk weer aan.'*

Van alle talenten die Hans van Mierlo had, was de gave van het woord het meest zichtbaar. Taal was belangrijk voor hem. Of zoals hij zelf zei: *'De taal is het vervoermiddel van de gedachte.'* Daarmee wist hij mensen te winnen en te enthousiasmeren en inspireerde hij velen binnen en buiten zijn partij. Maar daaronder lag nog iets anders. Iets wat ook blijkt uit alle persoonlijke terugblikken van de afgelopen dagen. Hans van Mierlo was in alle omstandigheden echt en eerlijk. Hij was uitbundig en joviaal, meelevend en betrokken, nadenkend en bezorgd, wijs en erudiet. Die echtheid was misschien wel zijn allergrootste talent. Of zoals een van zijn politieke vrienden ooit zei: *'Hans van Mierlo is een allround mens.'*

Mijnheer de voorzitter,

Nederland is Hans van Mierlo veel dank verschuldigd. Veel meer dan ik hier in een paar woorden kan zeggen. Het kabinet gedenkt met diep respect zijn grote betekenis voor de Nederlandse samenleving. Onze gedachten gaan uit naar zijn echtgenote, zijn kinderen en kleinkinderen en iedereen die hem nabij was. Ik hoop dat de herinneringen aan een bijzonder mens en aan een rijk en welbested leven hen de kracht geven om dit grote verlies te dragen.

Korte toespraak van minister-president mr.dr. Jan Peter Balkenende bij de herdenking van mr. H.A.F.M.O. (Hans) van Mierlo (1931-2010) in de Tweede Kamer, 16 maart 2010

Mevrouw de voorzitter,

Vandaag herdenken wij een man die zijn stempel heeft gedrukt op de Nederlandse politiek van de afgelopen decennia. Hans van Mierlo was een fenomeen. Dat was hij toen hij zich bij de verkiezingen van 1967 al wandelend over de Amsterdamse grachten aan het Nederlandse volk presenteerde. En dat is hij tot zijn dood gebleven. Het droevige bericht van zijn overlijden heeft velen diep geraakt, ook de leden van het kabinet en mij persoonlijk.

Wat vandaag overheerst, is groot respect voor een carrière van meer dan veertig jaar in dienst van de publieke zaak. Hans van Mierlo was er altijd – zo hebben velen dat ervaren. Hij was er altijd en hij deed ertoe.

Met de zeven zetels die zijn partij in 1967 veroverde, deed hij de Nederlandse politiek op zijn grondvesten schudden. Hij was lid van de zogeheten schaduwkabinetten die de Nederlandse politiek begin jaren '70 kende. Hij was een van de hoofdrolspelers in de geruchtmakende formatie van 1973. Hij was minister van Defensie in het tweede kabinet-Van Agt. Hij was meer dan eens de redder van zijn partij. En hij was natuurlijk in 1994 de architect en geestelijk vader van het eerste paarse kabinet; een persoonlijk hoogtepunt dat bekroond werd met het ministerschap van Buitenlandse Zaken en het vice-premierschap.

Kortom, Hans van Mierlo had zijn plek in onze parlementaire geschiedenis al meer dan verdiend terwijl hij er onvermoeibaar steeds weer nieuwe hoofdstukken aan toe bleef voegen. Het tekent zijn betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving. En het tekent ook de passie waarmee hij tot op het allerlaatst uiting gaf aan die betrokkenheid.

De afgelopen dagen hebben veel mensen die hem kenden Hans van Mierlo getypeerd als een denker en een zoeker. Zelf zei hij daar ooit over: *'Ik voel me verplicht een echt antwoord te vinden op iedere vraag die me wordt gesteld. Zo kom ik er zelf steeds beter*

achter wat ik zelf vind van de zaak.'En nog een citaat: 'Ik ben niet iemand die projecteert waar ik wil uit wil komen. Ik handel op de plaats waar ik sta en dan openen zich wegen.'

Met dat authentieke zoeken, die eerlijke twijfel en de prachtige manier waarop hij dat wist te verwoorden is Hans van Mierlo voor velen een inspiratiebron geweest. Hij had aantrekkingskracht, ook op mensen die het niet in alle opzichten met hem eens waren. *'Hij zet mensen onder stroom'*, zei Aad Nuis eens. Van Mierlo was een man met de gave van het woord die – zoals Godfried Bomans ooit schreef – *'tot elke prijs de indruk wil vermijden dat hij het weet'*. Ik geloof dat juist die instelling hem in de politiek zo gezaghebbend en invloedrijk heeft gemaakt.

Hans van Mierlo was kritisch op ons politieke bestel en toch bekleedde hij er bijna alle denkbare functies in, tot en met het Ministerschap van Staat. Zelf zag hij daar de ironie als eerste van in. En als democraat in al zijn vezels vervulde hij al die functies met kracht en overtuiging, ook het Kamerlidmaatschap. Dat noemde hij ooit *'de enige job waarbij de baas beneden je zit.'* Die 'baas', dat waren voor hem de burgers van dit land. Vanuit dat grote respect voor de kiezer heeft hij als politicus altijd gewerkt.

Daarbij gingen pragmatisme en idealen steeds hand in hand. Ooit zei hij: *'Het idealisme van mensen moet zich vertalen in een humaan gereguleerde samenleving. Dat moet de politiek doen'* En ook: *'Er zijn dingen die je niet alleen kunt doen. Daarvoor heb je de publieke zaak nodig.'* Het is een van de kortste en meest rake typeringen van het politieke bedrijf die ik persoonlijk ken. En het is ook een opvatting die actueel blijft.

Mevrouw de voorzitter,

Toen Hans van Mierlo in 1997 afscheid nam van de actieve politiek werd hij ergens omschreven als de *'eeuwige jongeling die zó weer op tafel zou kunnen klimmen.'* Dat kan nu definitief niet meer. Wat blijft is de herinnering aan een man die op een onnavolgbare manier kleur gaf aan de Nederlandse politiek. Herinneringen aan een man met zeer grote verdiensten voor de Nederlandse samenleving. Daarvoor past diep respect en grote dankbaarheid.

Onze gedachten gaan uit naar zijn vrouw, zijn kinderen en kleinkinderen en iedereen die hem nabij was. Hen wens ik vanaf deze plek alle kracht toe bij de verwerking van dit grote verlies. Hans van Mierlo was een bijzonder mens die bijzondere herinneringen achterlaat bij iedereen die hem heeft gekend. Wij gedenken hem in grote dankbaarheid.